

to bi naša deca bila, da bi se mi bili skupaj zeli; kad se je on pred menom zaklel, da me nigdar ne bude ostavil, rekel je: ako ja gda vumrem, da me naj zemlja vu sebi ne nosi i ne trpi; i on je vumrl. ne ga vu sebi zemlja trpela; i ja vu devojačkom stališu ostala sem stara, a vi drugi ste tomu krivi. A ov sin kriči: oprosti oprosti. Odgovori mu: ne oprostim. Veli njegov otec: oprosti mu; ti ovdi budi, tak budeš, kak da bi mu prava njegova tovarušeica bila. Ondaj mu je oprostila govoreč: ja ti oprlašcam i sam bog naj nam oprosti. I z rukom v njegovu glavu je pehnula i mahom se je rastepel i ž njegovoga tela beli golub zletel, i kokoš i z jajci je znikla. Ona pak je pri ovem kralju ostala i pobožno živela do božje volje i smerti.

Mythologične drobtine.

(Po narodnih pripovedkah razglaša Dav. Terstenjak.)

O R u s i.

Ob pustu, ko je že led zginil z rečic in potokov, vodijo Slovenci kraj Ščavnice Ruso. Storiyo pa takole: Dva fanta svoja herbta vkup obrneta, ter se pripogneta. Eden vzame metlo v roke, drugi pa drog, na kterege obesi star pisker. Tretji fant pokrije z belo rjuho pripognjena fanta. Pisker predstavlja glavo, metla pa rep. Cela šema ima po takem podobščino konjsko. Fant to šemo po vasi goni in poje:

Belo Ruso vodimo,
Konjem srečo prosimo,
Zobi (ovsa) ji ne dajamo, —
Z meгло jo napajamo.

Kedar fant Ruso prižene do potoka, veržeta fanta, ktera sta predstavljala podobščino konjsko, pisker in metlo v potok, in vsi trije zapojejo:

Smo Ruso v vodo stirali,
Konjem srečo sprosili,
Zdaj bomo pa pobirali,
Da bomo težko nosili.

Pri vsakem hramu dobijo fantje kakšen dar, postavim: jajec, klobas, sira itd.

Na kakšno bajeslovno bitje nedajnih Slovanov opominja ta igra? Razjasnujem si jo takole: V staroslovenščini pomenja rusa reko, v ruščini: ruslo = rečišče in vir.

Rusa je toraj bila po veri starih Slovanov vodni duh v podobščini konja.

V tem mnenju me poterjuje moravska narodna povestica. Vernaleken piše v svoji knjigi: Mythen und Bräuche des Volkes in

Oesterreich str. 185, 186. In der Rusava (tukaj ima cela občina ime po vodnem duhu Rusi) unweit Kremsier halten sich gefährliche Wassermänner auf, die den Pferden auf der Hutweide nachstellen. Der Wassermann erscheint in der Gestalt eines Pferdes, welches ein Maul von Holz hat, und das ist das Kennzeichen für den Hirten. Primeri tej povestici: Kuhn und Schwarz „Norddeutsche Sagen“ Nr. 61, tudi Grimm: Mythol. 458.

Da v besedi rusa ima tudi svojo razlago ime vodnega bitja Rusalka, sem že na drugem mestu omenil.

O Babi Bosaruni.

Na Turjaku je baba Bosaruna domá in točo dela. Bosaruna je copernica. Nje ime se ujema z besedo bosorka, kakor se pri Slovaci copernica velí. O njej beri: der Aberglauben und die Volksgebräuche der mährischen Walachei. Schriften der histor. stat. Section, Brünn 1856.

O Kaligi hudi ptici.

Ko sem še majhen deček bil in rad po gošči lazil, strašili so me mati s černo ptico kaligo. Komur ona zapoje, ta še tisto leto umerje. Nisem mogel zvedeti, kakošna je ta ptica. V Lindejevem slovníku najdem Kulig = Möwe. Na Kranjskem in Štirskem poznam rodbine Kaligar in Kaligarič.

O Orjaših.

Orjaši so bili silno veliki ljudje. Izruli so lahko z eno roko naj debeliši dob. Metali so pečine tako daleč, kakor daleč se po svetu za eden dan pride. Ujemajo se z nemškimi Risi (Riesen). Korenika je oriti, zerstören, orjaš iz orim, kakor merjaš iz merim.

O Tatermanu.

O tem vodnem možu sem še zvedel, da se bobna boji. Ime sem enkrat izpeljal iz tater = oča, vendar Taterman vtegne ravno to pomenjati, kar nemško tattern (Schmeller 1, 462) = zittern, trepetati. Saj imamo še v serbsčini: titrati werfen, zittern, titranka, die Zitternadel, toraj taterman = trepetajoči vodni curk, der zitternde Wasserstrahl. Zato se še po Koroškem živi studenec veli Taterman.

Zvezda Orion.

Zvezda Orion se pri Slovenci veli: kosci; nekteri pa jo imenujejo Jakopovo palico. Poljaci pa rimsko cesto imenujejo sv. Jakuba dróga (cesta). Kakošno pagansko božanstvo nadomestuje sv. Jakop?

0 Vrabljih.

Pravijo o vrabljih, da imajo na Balantovo zaročke, na Vincencovo pa gostovanje — poroko. Lužičani pa na dan spreobrnjenja sv. Pavla postavljajo ptičjo gostijo.

0 svetem Štefanu, varhu konjev.

Sv. Štefan je pri Slovencih varh konjev. Zato so nekaj na Kranjskem (na Štajerskem pa še sedaj) na Štefanovo jahali na konjih do cerkve. Stari ljudje so mi pravili, da so pred cesarjem Jožefom na Štefanovo duhovni pred cerkvo konje blagoslavljali. (Tudi na Koroškem.)

Konj je bil symbol solnčnega boga pri starih Slovenih, in ker je bil ob zimskem solncevratu poseben velik praznik solnčnega boga, tako lahko zapopadamo, zakaj so Slovenci na Štefanovo — o času zimskega solncevrata — jahali na konjih. Severnoslovansko solnčno božanstvo Svetovit je imelo 300 belih konj, in duhovni so ljudstvu pravili, da Svetovit vsak dan na drugem konju jaše. Toraj je solnčno leto starih Slovanov štel 300 dni.

Solnce jedeno.

Kedar solnce merkne, pravijo Slovenci, da se volka ali dva huda psa jesta, in merko solnce imenujejo: solnce jedeno.

Učeni Kuhn razlaga: „Der verschlingende Wolf in den Mythen ist die Finsterniss der Nacht, die Nebel des Winters, daher im Nirukti vorkommt: Aus dem Rachen des Wolfes, ihr wahrhaftigen Führer, habt ihr im Kampf die Morgenröthe befreit und den klagenden Kadis“. (glej Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache I. Band, herausgegeben von Dr. A. Hofer, pag. 148.) Kaviš je priimek Savitrov. Savitar pa se v Vedah veli solnce. Tudi pri Litevcih se je solnčni bog velel Kavas, glej Hanusch, Myth. 381, in moj članek: o Kavirih, Kavnikih v Glasniku. Tudi v nordski (skandinavski) mythologiji nahajamo vero, da se dva volka za solncom in mesencom vozita ter ju požreti žugata (glej Grimm Myth. II., 668). Sadaj zapopadamo, zakaj Polaci nosijo o prazniku Kolede (zimskem solncevratu) mertvega volka po vasi. Mertvi volk je znamenje premagane zimske teme, ktereга je zmagonosno solnce zaklalo.

To vero so tudi imeli stari Rusi, kakor pri Nestoru berem: „Аку мѣсѣць бѣсть слѣнце, jehože neveglasti glagoljutz sunědajemu sušču“ (Nestoris Chron. ed. Miklosich pag. 102).

0 0 b r i h.

Obri so bili po narodnih pripovedkah Slovincov silno veliki ljudje. Slovence so preganjali in še huje martrali, kakor Pesjani. Že

slavni Šafařík je dokazal, da so Obri = Avari. Spomin se je še ohranil v imenu koroške visoke gore Obir = Riesenberga, in v slovenskem imenu koroškega nekdanjega grada Huneburg-Heunburg, po slovenski Obre, Ubre.

O legi tega grada beri izvrstni članek Dr. K. Tangl. Die Grafen von Heunburg pag. 6. Aus dem 19. Bande der Schriften der k. k. Akademie der Wissensch. Archiv für Kunde österr. Geschichtsg. O poznavovanji Obr. Hun, Ent = Riese pa: Šafařík Slaw. Alterth. I, 51. 390. itd.

Slovinci! koliko baje- in jezikoslovnega zaklada se še nahaja med našim milim narodom! Poberite kosce, da konca ne vzamejo. —

Še kaj zastran rodivnika.

(Spisal Fr. Levstik.)

Da ne smemo rabiti samih rodivnikov, če ž njimi hočemo zaznamovati čigavost, uči g. Raić 1856 v „Novicah“, ko presoja berila za slovenske gimnazije. Njegovo pisanje sem bral precej, ko je bilo poslano v dézel, pa misli zavoljo rodivnika še zapazil nisem bil, ker vsega mu nisem verjel. Jeseni leta 1857 mi je rekel g. Terdina, da to ni slovenski. Nikakor mu nisem pritegnil iz konca, ker tako smo pisali vsi; tako nahajamo v stari slovenščini; tako rabijo vsi ruski, poljski, česki pisavci — kaj pa njihov narod? Sodil bi, da sploh ne; za proste česke ljudi sem vprašal Čeha, kateri vem, da je dobro poslušal svoj narod, in rekel je, da tako ne govoré. Podoba je, da še celó Vuku to ni vselej neprijetno, akoravno je njegovo tanko slovansko uho večidel tudi tukaj varovalo ga zmote. Poslušal sem tedaj, kako govori naše ljudstvo, in vidil sem, da g. Terdina prav terdi.

Uže slavni Kopitar je djal: „Slovenec iz vsacega, vsacega samostavnika lahko naredí svojivni prilog*“). G. Metelko govori na 236. strani: „personennamen**), wenn sie allein, d. i. ohne andere bestimmungswörter stehen, setzt man, um das blosse verhältnis der abkunft oder des besitzes zu bezeichnen, gewöhnlich***) nicht in den genitiv“. On tedaj rodivniku čisto ne zapira pota, na 237. strani celó razloček dela med besedami: „zapeljivost brata“, in pa med: bratova zapeljivost“. V prvem govoru bi namreč brat bil zapeljan, v drugem bi pa zapeljal. — To so prazne slovničarske dlake v jajcu; tega razločka jezik nema. „Zapeljivost brata“ v le-tem pomenu gotovo ne veljá. Ko bi kaj tacega pri nas

*) To pa tudi ni rés! Pis.

**) Tedaj samo osébinsa imena? Pis.

***) Nikoli ne. Pis.